

Валентина МАЙБОРОДА,
вчитель початкових класів, спеціаліст I категорії
Перехрестівської ЗОШ І–ІІІ ст.
Роменського р-ну Сумської обл.

Робота з дитячою книжкою у 1 класі за навчальним комплектом "Читаю сам"

Упродовж кількох останніх років я працюю над проблемою розвитку самостійної читацької діяльності молодших школярів.

Адже з читання як самостійної діяльності дитини у світі книг починається її самоосвіта, самовиховання, формування високих художніх смаків, розвиток пізнавальних інтересів. Невід'ємною складовою курсу "Літературне читання" в початкових класах є уроки позакласного читання. Їх основна мета – сформувати навички читання та читашку самостійність учнів, виробити позитивне ставлення школярів до читання за власною ініціативою.

Навчання школярів-читачів здійснюється за етапами: підготовчий (1 клас), початковий (2 клас), основний (3–4 класи).

Ці етапи залежать від рівня сформованості навички читання, вміння слухати, сприймати й відтворювати прочитане. Вони відрізняються завданнями, умовами навчання та структурою занять. Для таких занять у 1–2 класах розроблені **навчальні комплекти "Читаю сам"** (упорядник **Маргиненко В.О.**), які мені дуже подобаються і я постійно використовую їх у своїй роботі. Навчальні комплекти "Читаю сам" призначені для уроків роботи з дитячою книжкою, а також для читання в колі сім'ї. Вони розроблені відповідно до вимог навчальної програми для 1–2 класу і покликані формувати у школярів початкові вміння самостійно спілкуватися з дитячою книжкою, сприяти розширенню читацького кругозору, вихованню інтересу до читацької діяльності, накопиченню у дітей досвіду спілкування з дорослими та однолітками на основі прочитаного, розвитку зв'язного мовлення учнів.

Комплект "Читаю сам" (1 клас) містить 18 дитячих книжок, різних за тематичним спрямуванням (про природу, про дітей, їхні взаємини в школі, родині, з однолітками; про рідну землю, про різні пригоди тощо), різні за жанровою специфікою (народні, літературні казки – українські, зарубіжні; вірші, оповідання, загадки, пісеньки).

Робота з дитячою книжкою, з текстом художнього твору на уроках здійснюється у певній послідовності.

Час занять з дитячою книгою у 1 класі розрахований на 20–25 хв, а 10–15 хв уроку вчитель може використати на повторення і закріплення вивченої букви, на розвиток навички читання. Цьому сприяє використання скоромовок, різних складових таблиць для розчитування, дидактичних ігор та ігрових ситуацій, цікавих завдань.

Якщо учні класу мають достатній рівень розвитку навички читання, учитель може проводити заняття з дитячою книжкою протягом усього уроку.

Хочу поділитися своїм досвідом проведення таких уроків і пропоную конспекти уроків позакласного читання післябукварного періоду згідно з календарним плануванням № 16 (дитяча книжка "У труді зростаємо" з комплекту "Читаю сам") і № 17 ("Тигр утік із зоопарку").

Тема. Робота над удосконаленням читацької навички. Робота з дитячою книжкою "У труді зростаємо". І.Блажкевич, Богданко. В.Гродська, Вчуся у бабусі. В.Лучук, Рушник.

Мета. Удосконалювати вміння читати вголос, формувати навичку читання мовчки; закріплювати поняття "автор", "назва книжки", "назва твору";

вчити пояснювати зміст прислів'я, міркувати над завданням книжки, узагальнювати, зіставляти текст і малюнок, збагачувати словниковий запас. Розвивати мовлення, мислення; виховувати старанність, працелюбність, бажання допомагати старшим, робити корисні справи.

Обладнання: комплекти дитячих книжок "Читаю сам", картки з прислів'ями, малюнки, ілюстрації, музичний супровід для фізкультхвилинки.

Зміст уроку

I. Організаційна частина.

Дзелень, дзелень – дзвенить дзвінок.
Ми швидко прийшли на урок.
Але просто сидіти не будемо,
Працювати старанно ми будемо.

II. Робота з дитячою книгою.

1. Підготовка дітей до сприймання навчального матеріалу.

Читання прислів'їв на картках (у кожній дитини по одному).

- Без охоти нема роботи.
- Без роботи день роком стає.
- Без труда нема плода.
- Будеш працювати – будеш споживати.
- Губами говори, а руками роби!
- Де руки й охота, там скоро робота.
- Для нашого Федота не страшна робота.
- Діло майстра величає!
- Заклопотався, як квочка коло курчат.
- Коли почав орати, то у сопілку не грати!
- Маленька праця краща за велике безділля.
- На дерево дивись, як родить, а на чоловіка, як робить.

- Не одежа красить людину, а добрі діла.
- Бджола мала, а й та працює.

– Чим схожі ці прислів'я? (Йдеться про працю).

– Як ви думаєте, хто повинен працювати? (Всі).

– Для чого?

– Праці належить значна частина людського життя, навіть можна сказати, що без праці життя неможливе. Тому багато письменників і поетів у своїх творах говорять саме про працю (роботу, труд).

2. Робота над віршем Іванни Блажкевич "Богданко".

1) Виразне читання вчителем.

– Саме такий вірш я вам зараз і прочитаю.

2) Колективне відтворення прослуханого, розмірковування про почуте.

– Я прочитала вірш, який називається "Богданко". Його написала Іванна Блажкевич.

– Що саме робить Богданко? (Пише, малює, майструє, клеїть, ліпить).

– Що він може змайструвати?

– Що клеїть? Що ліпить?

– Як він це робить? (Без принуки). Як це?

3) Словникова робота.

Без принуки – без примусу; *батіжок* – палка з мотузкою; *горнята* – кружки, кухлі; *вітрячки*.

– Якого він віку?

– Як сказала поетеса про його руки? (Золоті). Чому?

– Давайте доберемо слова-ознаки, щоб розповісти про Богданка. (Маленький, працьовитий, наполегливий, старанний, завзятий).

Фізкультхвилинка.

Хлопчик Богданко – учень старанний.

Пише, читає і дуже уважний.

Та відпочинок він любить ще й як,

Бо танцювати великий мастак.

(*Рухи під музичний супровід*).

4) Розглядання дитячої книжки.

– А тепер подивіться на книжечку, яку я вам читала, знайдіть її у своїх збірках.

– Чи дійсно це та книжечка? Що тут намальовано?

– Про що ви подумали, дивлячись на малюнок?

– Погляньте на написи. Де прізвище автора?

– Чому немає прізвища автора?

– Де назва книжки? Покажіть! Прочитайте!

– Як ви розумієте цей напис?

– Чи відповідає назві малюнок?

– Подивіться на останню сторінку обкладинки. Яку інформацію можна там прочитати?

– Відкрийте книжку. Чи можна сказати, що це вірш, який я вам читала?

– Перегорніть далі і спробуйте знайти вірш, який я читала.

– Давайте перевіримо, чи дійсно це він. Прочитайте назву. Хто автор?

– Іванна Омелянівна Блажкевич – українська письменниця, яка тривалий час працювала вчителькою і вихователькою дитячого садка. Вона писала не тільки вірші, а й інші твори.

5) Виразне читання.

6) Розглядання дитячого малюнка.

– Розгляньте малюнок, чи відповідає він змісту вірша?

– Що із зображеного використовується для малювання? Аплікації? Ліплення? Шиття?

– До чого закликає дітей автор вірша? (Теж без діла не сидіти, а щось корисне робити).

Фізкультхвилинка.

Читай, читай, голівонько,

Та трішки відпочинь. (*Кругові рухи головою*).

А спинка, мов лінієчка,

Усі турботи скинь. (*Почергово піднімають ліве і праве плече*).

– А тепер закрийте книжечки і послухайте ще один віршик.

3. Робота над віршем В. Гродської "Вчуся у бабусі".

1) Виразне читання вчителем.

– Я прочитала вірш Варвари Гродської "Вчуся у бабусі".

2) Колективне відтворення прослуханого, розмірковування про почуте.

– Про кого розповідається в цьому віршику? (Про дівчинку).

– Доведіть. (Я сама, трудівниця).

– З кого бере приклад дівчинка?

– Що сказано про вік бабусі? Скільки їй років?

– Яку роботу допомагала бабусі робити онучка?

– Хто з вас допомагає бабусі вдома? Як?

3) Розглядання дитячої книжки (продовження).

– Знайдіть цей вірш у книжечці. За якими ознаками ви його знайшли?

– Прочитайте назву.

– Хто автор?

4) Розглядання дитячого малюнка.

– Кого зобразив художник на малюнку?

– Чи відповідає він змісту вірша?

– Який у них настрій?

– Які почуття дівчинки можна розгледіти на малюнку? (Любові, поваги).

– Який ще малюнок можна створити?

– Яка основна думка вірша? (Потрібно допомагати старшим).

5) Виразне читання.

4. Підсумкова бесіда.

Завдання на останній сторінці обкладинки.

5. Рекомендації до самостійної діяльності.

– Вам сподобались вірші, які ми читали? Я пропоную вам намалювати вдома портрет того героя, який більше сподобався.

– А ще у цій книжечці, крім віршів, які ми опрацювали, є й інші, а також оповідання. Ви можете почитати їх удома разом з батьками, а на наступних уроках поділитесь своїми враженнями. Також можна розфарбувати малюнки.

III. Підсумок уроку.

Тема. Робота з дитячою книжкою. "Тигр утік із зоопарку". **Марія Пономаренко, Ведмедикова малина.**

Мета. Удосконалювати вміння самостійно спілкуватися з дитячою книжкою: виділяти та розрізняти основні написи на обкладинці; правильно називати книжку, знаходити твір у книжці-збірці з опорою на її назву та ілюстрації всередині книжки. Удосконалювати аудіативні вміння, вчити давати повні відповіді на запитання, збагачувати словниковий запас; формувати вміння висловлювати власну думку, враження від прослуханого. Розвивати мовлення, мислення; виховувати інтерес до життя звірів, турботливе ставлення до них, працелюбність, щедрість, бажання допомагати друзям.

Обладнання: комплекти дитячих книжок "Читаю сам", ілюстрації тварин (ведмідь, заєць, їжак, білка) звичайних та казкових.

Зміст уроку

I. Організаційна частина.

Вже дзвінок нам дав сигнал,
працювати час настав.

Тож і ми часу не гаймо,
працювати починаймо.

II. Актуалізація знань учнів. Розповідь про самостійно прочитані твори.

III. Робота з дитячою книгою.

1. Підготовка дітей до сприймання навчального матеріалу.

Загадки.

Буркотливий, вайлуватий
Ходить лісом дід кошлатий:
Одягнувся в кожушину,
Мед шукає і ожину.
Літом любить полювати,
А зима – і ліг вже спати.
Як зачує він весну –
Прокидається від сну. (В е д м і д ь).

Гостроносий і малий,
Сірий, тихий і незлий.
Вдень ховається. Вночі
Йде шукать собі харчі.
Весь із тонких голочок.
Як він зветься?... (І ж а ч о к).

Я маленький, я вухатий,
сірий, білий, волохатий.
Я стрибаю, я тікаю,
дуже куций хвостик маю. (З а є ц ь).

Червонясту шубку має,
По гілках вона стрибає.
Хоч сама мала на зріст,
Та великий має хвіст,
Як намисто оченята...
Хто це? Спробуй відгадати. (Б і л к а).

– Що ви знаєте про цих тварин?

– Що вони люблять їсти?

– Розгляньте ілюстрації і скажіть, яких тварин можна побачити насправді, а яких – у казках?

– Чи можуть вони бути друзями?

– Ось послухайте, яка пригода сталася одного разу.

2. Виразне читання вчителем.

– Я прочитала твір Марії Пономаренко "Ведмедикова малина".

– Це казка чи оповідання? Чому ви так думаєте?

3. Словникова робота.

Козубок – кошик.

Наминав – їв.

Мугикаючи – співаючи тихо.

Почалапав – пішов.

Метнулася блискавкою – швидко.

Малинник – зарості малини.

4. Колективне відтворення прослуханого, розмірковування про почуте.

- Хто назбирав малини? Як його звати?
- Ким було ведмежа Пухнастик?
- Чому ходило лісом?
- Кому він хотів віднести ягоди?
- Чому не відніс?
- Кого зустрів дорогою? Як їх звали?
- Що сказав зайчик? А їжачок? Білочка?
- Куди ведмедик насипав ягід зайчикові? Їжачкові? Білочці?
- Що запропонувала білочка?
- Чому ведмедик відмовився?
- Хто головний герой казки?
- Доберіть слова, якими можна розповісти про ведмедика. Тобто дати відповідь на запитання **я к и й в і н?** (Добрий, працьовитий, уважний, щедрий, веселий, ласий).
- Який малюнок ви б хотіли створити?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а.

Ведмежатко лісом йшло
І малину там знайшло.
Стало радісно збирати
Захотіло танцювати. (*Діти виконують рухи під музичний супровід*).

5. Розглядання дитячої книжки.

- А тепер подивіться на книжечку, знайдіть казку, з якої я вам читала, у своїх збірках.
- Погляньте на написи. Де назва книжки? Покажіть. Прочитайте.
- Де прізвище автора? Прочитайте.
- Подивіться на останню сторінку обкладинки. Яку інформацію можна там прочитати?
- За якими прикметами ви її знайшли?

– Давайте перевіримо, чи дійсно це вона. Прочитайте назву. А де прізвище автора? Хто автор?

– Розгляньте малюнки. Чи відповідають вони змісту казки? Який з малюнків вам подобається найбільше? Чому?

– Якими зобразив художник всіх героїв? (Радісними).

– Чому радіють зайчик, їжачок і білочка? А ведмедик?

6. Виразне читання дітьми (читання в особах).

7. Вибіркове читання.

- Як ведмежа пригосило зайчика?
- Що сказав Пухнастик про мисочку білочки?
- Чим закінчилась казка?

8. Рекомендації до самостійної діяльності.

- Вам сподобалась казочка?
- Хто з героїв сподобався найбільше? Чому?
- Погортайте книжечку і скажіть, про яких тварин у ній ще можна почитати. Так, казочок про цікаві пригоди тварин у цій книжечці багато. Ви можете почитати їх удома разом з батьками. А наступного уроку роботи з дитячою книжкою розкажете, який твір сподобався найбільше.

IV. Підсумок уроку.

Л і т е р а т у р а

1. *Навчальні* програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. К. : Видавничий дім "Освіта", 2011. – 392 с.
2. *Навчання і виховання* учнів 1 класу: Методичний посібник для вчителів / Упор. О. Я. Савченко – К. : Видавництво "Початкова школа", 2003. – 608 с.
3. *Читаю сам*. 1 клас: Комплект дитячих книг для позакласного читання/ Упор. Мартиненко В. О. – АВДІ, 2010.
4. <http://www.abetka-logopedka.org/virshi.htm>
5. http://abetka.ukrlife.org/ab_bond.htm